9
1
393

آیق بول

بر آدمنڭ ایسرتکچ اچو بله مبتلا بولغان توغاننه یازغان خطی.

ناشرلری:
قزانده کتابچی شمس الدین حسینف ورثه‌لری.

КАЗАНЬ.
Типо-литографія Императорскаго Университета.
1907.

آیق بول

عزیز طوغانم من بوخطنی سڭا یازارغه کوبدن بیرلی جییشتورو نادر ایدم لکن وقت صیدر ماغانلقدن همان کچکدی. بو خطده سڭا سویلیسم کیله شونی که میڭا بعض کمسنه لرنك خبر بیرولرنچه سن اشدن بوش وقتلارکده الدن الی ایسرتکچ اچوگه بیرولبسن - مین سینكڭ فهم فراست اییه‌سی بولغانکڭا کوره - هم معیشت وغیری نرسه لرکه نظر عبرت بله قارا غانگڭا کوره هم ده سین اوّل‌ده آندی سرخوش قیلا تورغان اچملك لردن صاقلانغا نگتی ایس که آلوب بو حالنی سیندن کوتمه‌گان ایدم.

اول سیڭا حق تعالی سویب صاف ایتب بیرگان عقلنی حاجت ولازم بولمغان اختراعی نرسه‌بله باش میبگنی صاتاشتوررغه نی‌گه کیره‌ك؟ - اچملك‌نی سینكڭ تنكڭ اوچون ضرور ولابد بولغان نرسه توگل - وهم باشك ویوره ککڭنك بو شلعن طوطرر اوچون حاجت بولغان نرسه توگل - سین ده اوزکڭنك فرصت وقتنی بوشعه یل‌گه اونکار ماسکا غیری فایدالی نرسه بله شغلله نرگه قابلیت بار: سین اوقونی بلونی سویه تورغان کشی سین دینی مسئله لرگه التفا تسز توگل سن - سینكڭ اوّلده اول آغونی اچمه سگه قطع قیلب وعده قیلوڤ گدن سینی نی‌نرسه آڤ‌شتوردی؟ مین اوزم اول عقل صاتاشتورا تورغان ایسرتکچنی اچونی عقلسزلق ادبسزلك هم‌حیاسزلق دیب صانیم - خیر: بواوی بوفکر مینکڭی گنه توگل بلکه‌بارچه آلداغی کمسنه‌لرنکی - ایسرتکچدن شریعت هم‌منع قیلغان ایسرتکچ دنیاده تورلیچه‌رسوای‌قیلا - فقیرلك‌گه توشوره - تقوی آدم‌لردن قاچورا - یمانلار آراسنه ایلتب‌کرته - ودخی الله تعالی آنی رجس نجس دیب آتاغان - آندان صاقلانورغه بویورغان صاقلانغاچ رحمت‌قیلنورغه وعده‌قیلغان ایسرتکچ آراغه دوشمانلق وآچوصالوچی الله‌تعالی‌ننك ذکرندن غافل‌قیلوچی -

نماز

نماز قالدروچی دیب آتالغان آدمنك بختسز بولوۋینه سبب بولا - مقصودلارغه ایرشوگه مانع بولا.

آدم ترتیبلی ترقی تابا مقصودینه ایروشه اوز اوزین یخشی طانی آلسه اگرده اچمه‌سه آیق بولسه - اما ایسرك بولسه آنارغه بلاقضا ایشوگی هر طرفدن آچولا. آیق بولسه اوزینه‌نی اش قیلورغه تیوشلگن بله آگلی - هم اوزینك نی اچون یاراتلغانلغن یخشی فهملی آلا - اما باشین اچملك مینگره‌ته قالسه حیاسی ادبی قاچا آچق فهمی یوغالا - روحانی طرفی قارانغرلانا حیوانیتی غالب بولا اولئك کالانعامگه مصداق بولا - اچکوچی کشی بلند مقصودلردن محروم بولا - اول باری حیوانیة شاقشی لغی تیره‌سنده دورقیلا خمر وایسرتکچ توغروسنده بر بیك یخشی حکایت بار اول حکایتده سویله‌گان بیله: ابلیس کوره‌که آنارغه تموغده ایبداش بولورغه بیك آزکمسنه‌لر بارا موندن بیك اچی پوشب آچوی کیلب بارچه شیطانلارنی چاقوروب آرالارندن آزدررغه بیك ماهر شیطانغه بیورا: نچوك ایتسه‌ڭ ایت خلقنی تموغغه کوبره‌ك کرترگه سبب بولغان برنرسه اویلاب چغار - دی. بس ماهر شیطان برخوجاغه خنمتكارلك گه جاللانا آنك بیك کوب ایگن اشلب بولدرا - ایگن دن ایسرتکچ قایناتب یاصی اچب قاراغاچ خوجاغه بو اچملك بیك اوشی - بو یانگا نرسه بله صیلارغه خوجا اوزینك قرداش اروغن چاقروب دوست ایش لرین صیلی باشلاغان اول آراده ماهر شیطان درحال ابلیسنی چاقوروب کیتوروب صناب توررغه ایتکان. ابلیس کورگان که بو جمعیت اچه باشلاغاچ بارچه‌سی تاتلی تللی بولوب برین بری ماقتارغه کرشکان لر - ینه بر آز اچکاچ بو تاتلی تللر بتب سوگنوشرگه توتونغان لار اولسیغنه یتمه‌گان یوقغنه سببدن صوغش قوبقان صوغشوب آرغاچ ینه‌ده اچکان لر آندن آری سویله‌شرگه تله‌سه‌لرده سویله‌شه آلمی تللری بیله‌نب سوگونه آقورونا باشلاغان لار - آندن آری قایسی آیاق آستونا آوغان قایسی بالچراقغه قایسی اتیزه‌کلر آراسینه. بس ابلیس ماهر شیطانغه بیك تحسین قیلب ناغرادا بیرگان‌ده ایتکان سین البته بو اچملك گا توالکی بوری هم دونگغوز قانی قوشغان بولمق کرك دیگان -

ماهر شیطان ایتکان: بو اچملك نڭ اوزنده اوسین ایتکان قانلارنك برسی ده یوق اما آدم اچنده بو اوچ تورلی قان تمام طولی لکن اول قانلارنك یوزریولی بولغان خمر اچکاچ اول بو الار جرولا اول قانلارغه یول آچلا بعده شول یرتقچ لارنگ طبیعتلرین خلقلارین اظهار قیلالار ایندی موندن آری تموغده بوش اورون قالماس دیکان اویلاب قاراغاچ بو سوزلر بیك درست - کم کورمکان کم بلمگان موندی کوب واقعه لرنی - براو ایسرتکچ اچه قالسه بتونلای طار الا - یاکلش خاطرینه نی توشکاننی اشلب قویا - الله تعالی خمرنڭ حراملغی آیتنده رجس من عمل الشیطان یعنی خمر شیطان اشی دیگان - شیطان خمر اچه دیگان سوز بولمسه کیراك بلکه شیطان یاصاغان نرسه دیگان سوز بولوی قریب چونکه شیطان آشاو اچوگه لایق مخلوق توگل.

خلق ایته ایسرك چاغنده یمان فعلنی ایسرتکچ اشله می بلکه آدم اوزی اشلی - چونکه کشی نڭ آیق چاغنده کوکلنده بولغانی ایسرگاچ ظاهرگه چغا - ایسرك کشی طوری راق سویلی مونده ایسرتکچنی عیبله رگه اورن یوق دیو - اول سوزگه جواب اگرده برکمسنه اچمه سه ایسرمه سه آندن یمان اش چقماس ایدی - حیاسی آنی منع قیلور ایدی - (حیا قاچوده ضور خوف بار الحیاء من الایمان در) هیچ کمگا ضرری تیماس ایدی رنجماس ایدی بلکه اچمیچه همان آیق بولوب تورغاچ آنڭ اچنده گی یرتقچ قوتی ضعیفله نه بار به بارا بارا اول صفت بتونلای بتار ایدی. نناك حیوان ننك استعمال قیلنماغان اعضاسی نڭ قوتی بته. مثلا تاوق نڭ قاناتی استعمال قیلنماغانلقدن اشکه یارامیدر.

مثال ایتب بر واقعه سویلیم: بزنڭ آولده بر کتوچی بار ایدی اول ایسرسه سوگونه در ایدی اوچراغان بر کشینی مین سینی شولای ایتارمن بولای ایتارمن دیب جانی درایدی قایسی برسنه آنی قوتورتب ارلندروچی لرگه آطکنی اورلاتورمن یاکه مین سینا اوطتورتورمن دی تورغان ایدی بر وقتده آنی ایسرك چاغنده یاریسی اوق قیناغانلار - اول اوزاقده طورمی جبرله نوچی نڭ ایوینه اوطتورتکان شوندن اون یورطیاندی کتوچینی گرچه صوطغه صالسالار ده

قوتولدی

قوتولدی اول‌ینه‌ده آول‌غه قایتدی خلقدن کتوچیلك‌گه کررگه اوتندی خلق آنی ایسرتکچ اچماو شرطی‌بله کتوچی‌لك‌گا آلماقچی بولدی‌لار چونگه یخشی کتوچی ایدی اول‌هم بو شرطنی اوستونه آلوب کرشدی هم درواقع ایسرتکچ اچمیچه اون بش یل‌طوردی اول‌مدتده هیچ کمنی جانومادی یمان سوز برکم‌گه ایتمدی تاینه‌ده اچه باشلاغانچه اچه باشلاغاچ ینه خلقی بوزلدی - اوچراغاننی سوگه جانی باشلادی خلق مونی جیین‌غه چاقورب ایتدیلر ; کتونی اچمه‌سنگ کوتارسن اچسه‌نگ یوق دیب - آندن آری هیچده اچمدی هم هیچ بر کم‌گه یمان سوز سویله‌مه‌دی .

موندی واقعه جزئی‌گنه توگل کوب خلق بارکه آیـق وقتده اول کشی اشنی فهم‌لب اشلی کیك خلقلی بولا هیچ کم‌گه قاتی سوز ایتمی - اچدی‌مو ؟ اول هـر نرسه‌گه قارشی بارا - صوغوشا قچقرشا اوچراغان بر کشینی خورلی ایو جماعتن قرا کوب خلاف طبیعت وشریعت اش‌ار قیلا آندی‌لار آیق حالنده بوندی قباحتلك‌ارنی قیلور دیب اویغه‌ده کیلمی - بو حال هرکم‌گه‌ده معلوم - بو طورده توبانده‌گی مقال‌لر درست بولوب چغا مثلا : » توبنه‌چه اچوده کورنمی‌در یخشی‌لق هیچده » « آراقی اوستی خرابلقنی » - « ایسرتکچ‌گه ایله‌شو انسانلقدن چیستدن آیورولشو « » ایسرك‌گا دیگز توبوقدن نجس قولاقدن » وغیری‌ار . بو درست توگل‌مونی ؟ تجربه وعبرت نظربله‌قاراغاچ کورونه‌درکه ایسرتکچدن نه‌دی یخشی‌لق توغانی بـار ؟ آنی کورگان کشی‌ده شادلانشب کورشو قایدا ! ؟ هیچ ممکن توکل - آنی جانی یوراگی اوالگان کشی‌گنه اچسه کرك . فهم‌فراست ایه‌سی قلبی صاف اوگنی صولنی یخشی آگلی تورغان کشی آنگ تارتوینه بیرنماس آندی کسنه اچملکده معنا کورمه‌گانلکدن آثارغه قاتوشماس . مین آنی خلق نچوك اچه باشلاغانن بلهم - مین اوزم‌هم آنی یاش وقتمده نچوك اچه باشلادم - بو یمان اش‌گه مینی یمانسو اچپوشو کیفسزلك تارتدی - بیرام توگل کونلرده ایبد اشلارم‌بله اشلی‌در ایدم - اما بیرم کوننده هیچ بر اش یوق - ایوده اوطراسن اش‌سز اوطرو آردرا

خفالانررا اچ پوشا بعض وقتده اوقورغه اوکایلی کتابده گازیتده طوری
کیلمی کتب خانه‌گه بارو یراق قش کوننده یوررگه اوکای‌سز - چای تمی
خانه‌گه بارمی قایدا باراسن ؟ آنده جلی - خلق کوب - سویله‌شه‌لر آنده نی
قاراسانك اول بار - اوسته‌ل یاننه اوطوراسنده قاراب طوراسن ایبداش‌لر
چایده میده کتورته‌لر سنی ده قسطی‌لار - اچمه‌گانلکدن آلار صیین قایتاراسن
آلار بیگراکده قسطی‌لار - جه سین ماناخ بر گوزل قز توگل ایچ بو زمانده
گوزل قزلارده اچه‌لر - اچمه‌ؤده نی طولك بار ؟ جورت اچمی‌ده تارتمی‌ده باری
بر منگو تموغده قالا - جه جیتار ایندی ایبت‌لنرگه سین قزلار توگل ایچ باشدن
خفالار کیتار جیبار برنی بوشکللی کوب مقال‌لر سویلی‌لر - بو یولی اچمه‌سه‌گك
بارا تورغاچ آلارننك سوزلری اثر ایته معقول صوماق طو یولا - سیننك کیری لکگا
کیف‌لری کیتب اوبکه اثرین بلگورته‌لر - آلار کیفن قرو کوگلسز بولا هم
اچوچی‌لر آراسنده بر آیق‌ننك اوطوروی‌ده اوکغایسز بولا چای‌خانه‌دن برده
چغاسی کیلمی قایده بولسه باررغه اورنده یوق - مونا آلارننك نصیحتنه آؤشا
باشلی‌سن هم بتونلی بیرنب بر رومکه‌نی اچب یباره‌سن - یباردم - آننك قباحت
صاصی ایسی کوگلنی بولغاتب آؤزنی اچنی یاندرب اوقشوتا باشلادی - باشه
طومان آؤر - اول آراده سیگا ایبداش‌لرك ایته : آننك اوّلگیسی کیره‌ك
قایچانده شولای بولا - ننك مقال بار » اوّلگیسی سیگا قارشی‌غه ایکنچیسی ایته
قارچیغه » اوّلگیسین اچز بله اختیار جومشی ایبداشلروگا قل بولاسن آلار
ایتو بله - بلکه درسترا گی آلار بیو روبله ایکنچیسین اچه‌سن - آنی اچدکمو ؟
آندن آری بتونلی اوزگه‌ره سن قولدن اختیار کیته تیره جونگده نی اش بولغانن
اکلامی سن - نی بولسه‌ده ایده قسوراونا دیسن - هیچ بر نرسه‌گه ایس کیتمی
کوزگه نی کورنسه قولاقغه نی ایشتلسه سینی اضطرابغه توشرمی بارده بر -
کیراك کشی اوتورسونلر - گویه تیوشلی اش اشله‌نگان کبك کورونه - بارسی‌ده
یخشی بولغان صوماق طیولا - حواس خمسه‌لر وجدان طوپا سلانا - مالا یعنی‌نی
سویلی سن - هیچ جونی یولمغان جرلارنی جرلاغان بولاسن - آیق چاغنده نی گه‌ده
اشله‌مس‌لك جایسز تیوشسز اشلرنی اشلاب طاشلی سن .

شولای ایتب اچه باشلادکمو ؟ الله قایدن کامپانیه‌داش‌لار کلوب چغا طاواریش بولالار - سندن بایتاق یراقده طوروچی‌لار ضورلار - سوزده قوشمی تورغانلار سکا یاقن بولالار - سوزلرین‌ده یاشرمی سویلی‌لر - شولای ایتب سنی اوز آرالارینه تمام تارتالار - بو آشنالق دوستلق توغروسنده سویلرگه‌ده حاجت یوق چونکه بوتیلکا یاننه بربر یخشی منفعتلی‌اش قوبارر اوچون تانلی معنالی سرلر سویله‌شر اوچون یاکه اظهار الفت ومحبت اوچون اوطورمی‌لار - آندی معنالی‌اش‌لر اوچون مکالمه اخلاص بله بولا - اگرده دوستی‌نڭ قایغولی حالی بولسه برگه قایغورشب اول قایغودن خلاص قیلورغه طروشالار مال حاجت بولسه مال بله سوز شفاعت حاجت بولسه شفاعت قیلوشالار - شادلق حال بولسه چن اخلاص کوگل بله شادلانوشالار .

اما اچکی مجلسنده قایغونی مال جان شفاعت بله طرشب بترر واورننه باشقه بر سببگه کرشه‌لر - بر ایبداش‌نڭ قوتلی خفاسی بولوب یوره‌گی قایناغانده کامپانیه جبیلشب : آخ مسکن آخما دیگان بولوب اچه‌رگه آلوب کره‌لر - آنارغه بر آرتندن ایکنچیسین تیز تیزندن طوطرب طورب بیره‌لر گویه قایغوسین اونوطدرالار (قایغو بر آز وقتغه اونطولوب طورو بله اوزی بته‌مو ؟) آندی اونوطدرو کوب وقتده ضرر بولوب توشه - چونکه اول قایغونی بتررگه اسبابنه کرشرگه تیوش وقتده اچب ایسرب ڨالاده وقت اوتب کتکاچ سبب‌لرینه کرشونگده فایداسی تیماس بولا . قایغولی وقتده اچده خفا بله تویلگان قانونی یازب اش‌نڭ اوگاین جاین بلب مشکل مسئله‌نی چیشو اوچون بوتیلکاداش‌لارغه مراجعت قیلورغه تیوش توگل - بوتیلکاداش اوزی صوقر کشی - صوقر صوقرنی جیتاکله‌ب بارا آلورمو ؟ بوتیلکاداش‌لار سینڭ اختیارکدن باشقه اوق سینی تارتا باشلی‌لار یاکه اوزڭ اوك آلارغه صوورولاسن . آلار کامپانیه سینه ایله‌شه‌سن - آلاردن جیبن یوق بار سوز بوش اکیت‌لر ایشته‌سن بعض وقتده تابقرلی عقللی سوزگه اوشاغانلارنی ایشته‌سن - سین‌ده آلارغه قارشی اوتکون جواب قایتارغان بولوب آلار بله بحثله‌شه‌سن اوزنکچه بیک تیره‌ن معنالی سوز

اینکان بولاسن - بعده اوزگنی آلار کامپانیه‌سینه یاراقلی بر چلین دیب اویلی باشلی‌سن - موندی طاۋاریش‌لردن آرتق ننه‌ی کامپانیه بواسون؟ دیسن - صوڭره مین کوردم که بو بوتیلکا مینی ننه‌ی طاواریش‌لار آراسینه ایلتب کرتمش؟ وننه‌ی بی غم حیوان‌لار آراسینه ایلتب یتکورمش؟ کون تون بر ایکی اوچ کون اوتکاننی طویمی‌ده قالاسن - حتا که بو کون نی کون الی دیب کشی‌دن صوری‌سن - بو حالدن اورکوب اویغه توشب اوز اوزیمه سؤال قیلدم: بو اشڭ یخشی‌مو؟ دیب - اوز اوزینه جواب کلب چقدی: یوق بو اش یخشی اش توگل مونڭ آخری خراب دیو. بس نیشله‌مك کرك؟ آنارغه جواب قلبی کلوب چقدی: بو اشنی نیدن باشلادڭ شولارنڭ بارچاسندن آیوروُورغه کرك - نچوك اول صازغه باتدڭ آندن نچوك بواسه‌ده کرگان ازگنی یوغاتمی کیری چغارغه کیراك - لکن بو صازدن نیچوك چغارغه کیراك بـر یولی‌مو؟ باتدریج‌مو؟ باتدریج چغودن بر نرسه‌ده حاصل بولماس اول اوزاوزگنی آلداوغنه هم بیك قیین اش - اول صورتده بعض وقتده نفسگنی طیارسن - اما بعض‌وقتده کوڭل طارایغانده عقل‌ده کیمی شول آراده نفس سوره‌ۋینه بیرولورسن‌ده‌ایسکی کامپانیاداش‌لارڭا قاتشب کیتو احتمالڭ بار.

میڭا اسرتکچدن آیرولو آنچه مشقت بولمدی - مین اول قدر اوك اچکی اکدن لذت آلوراق باتماغان ایدم - اچکی‌لك اوزی‌نڭ لذتلی‌اگی بـله مینی تارتا آلمادی - باری شولسی قیین‌راق بولدی که طاۋاریشلردن نیچوك آیورولوره‌ن دیب خفالانه توشدم - بو طورداده باطنی کوره‌ش آنچه آۋر بولمدی - چونکه چن طاۋاریش‌نڭ بو اش‌گه کیفی کیتمی رنجمی — اما سینڭ موندی دوستلارڭ آراسندن آچولانوچیسی سیڭا دوست طاواریش توگل اول. بس مین شولای بر یولی طاشلارغه قطع قیلب بارچه تورلی ایسرتکچ‌لرنی طاشلادم هم اوز سوزمده مقید طوردم طاشلاونڭ اوّل وقت‌ارنده فی الجمله قیین‌راق بولدی: اوّلده‌کی اچکی مجلسداشلری اورامده اوچراب مینی صیلامقچی بولغانده مین اچمیم دیب باش تارتقاننی کورگاچ مینی بیك تاغلب قسطی باشلادی‌لار»

اچکونی طاشلیم دیگان سوز یوق سوز اول هیچ بولمسه باشقه چاقده اچمه سگده بزنك حققغه اچ سزنك بله بزنك شکللی دوستلر قایده بولور ؟ دیب کوبوسی بایتاق وقتغه چه میگا تاغولسه‌لارده بیرنمه‌دم اینکان سوز آتغان اوق دیدم من هیچ وقتده موندان آری اچمه‌م دیب کیسب ایکاچ قسطاودان طیولدی‌لار . موندان آری اوّلکی ایداش لرنك بعضسی بله طاواریش الك کیسلدی اما بعضسی بله بلش‌لك بایتاقغاچه صوزولسه‌ده یراقدن سلام بیروگه ایباك قاغوغه صقال سلکتوگه منحصر بولدی . مین سیگاراستن ایته‌من که مین آندی دوستلردن ایورولشودن هیچ برزیان ضرر کورمه‌دم آندن آری میگا شوندی دوست‌ایش‌لر تابلدی که آلارغه قاتشوده ضورفایدالار کورندی یعنی بوصوگغی دوست ایش لرده توبلی معنالار کورندی بوحالدن بیك ممنون بولدم . اچکی مجلسلرندن آیورولغاندن آری وقت اوته بارغان صاین خاطرم خوشلانابار دی ـ فکر فهم‌نك آچقلغی هم حواس‌نك کیره گنچه آگلاوی بارچه‌سی اورنلی بولابار دی . اگرده بعض وقتده اچ پوشب خلق طارایسه اوزاقغه بارماین برنرسه‌ده بولمیچه قایغو طارالوربولدی . اما براش‌گنه یمان اثرلی بولا : برایسرك آدم کورسه‌ك آنی قزغانب بوزولا کوگل بولغانا ـ انارغه قاریسنده بوبیچاره هلاکلك ازینه باسغان ایکان الله نجات بیرسن دیب قزغاناسن

صوگغی کونده کتاب‌لردن اوقوب کوردم که خمر بله مبتلالار اوزلرینك روحانی جانبن جوبغان شیکللی اوزلری‌نك تن‌لرین هم هلاك قیلالار آدم تنینه ایسرتکچ‌نك سرایتن تفتیش وتجربه قیلغان کمسنه‌لر اول نرسه آدم تنن بیك یمان هلاك قیلا تورغان‌نرسه دیلر . ایك اوّل اول ایسرتکچ اچه تورغان کشی‌نك آغزنده بوغازنده هم قارننده لعابی (یوش قاتلاوی (بوزولا ـ تیوشلیسندن آرتق اضطرابغه حرکة‌گه کیله ـ آندان آری قارن باغر هم‌اچه‌گی‌لر کیشکی‌لر بوزولا ـ اوزلری‌نك اشلرین بولدورا آلمی‌لار (مثلا قارن‌آش سگوره آلمی) . اگرده قارن آشنی تیوشنچه سگوره آلماسه اول کمسنه ضعیف‌لنه سلامتلکی بوزولا . قایو آدم‌نك تنی آورودن خوفی کوبراك بولسه اول

کشی اچه قالسه اول آورو آنده بولاباشلی هم اول آورو آنی تیزراك هلاکلك جاغاسینه ایرشتوررگه ایسرتکچ بولوشا .

آراقی قان یوری تورغان طامورلارنی حالسزلندره - یوراك معتدل تیبه آلمی - یابیك قورت یابیك آقرین تیبه - باؤر ایکنچی‌گه آلوشنه بتون تن دء کوچ قوت اؤلگیچه بولمی . درست بعض برکشی آراقی اچکاچ طولوب کیته سیموره لکن بوطولی‌اق سیموزلك یالغانچی‌در سلامتلك طولی‌لغی سیموزلیگی توکل هم فایدا سزغنه‌ده توگل بلکه ضررلی‌در ؛ خمرکا مبتلا کشی هیچ سببسز الدن الی آؤری‌در اول کمسنه بعض وقتده اوزی‌نك نی‌دن حالسز لنگاننده بلمی‌اما واقع‌ده آنك حالسزلگی آؤرؤی ایسرب یورگانلکدن بولا . ؤوطکه می‌گه هم ضررلی سرایت ایته - آندن می ضعیفله نه آچق توغری اوتکون فهم ایتوچی کمسنه‌نك فهمی طوپاسلانا . ؤوطکه‌نی اوزاق اچکانلکدن می‌ده‌گی قان طامورلاری بعض وقتده اوزوله آندن قان آغا صوکره بوسببدن پارالیچ بولا . خاطر ضعیفله‌نه اونوتچاقلانا حاصل آدم وقتسز یریوزنده یوروچی میت‌گه اؤروله - نچکه اش‌گه اوی‌غه فهم فکرگه یاراقسزلانا - باری بهاسز اش‌گه گنه بر آزیاری . پیانیچ بیله اوزین ضعیفلندرب هلاك قیلوغنه توکل بلکه هلاکتنی اوزی‌نك بالالارینه وآلارنك بالالارینه‌ده وبارچه پاتومکاسینه کتوره - اچکوچی کشی‌نك بالاسی اؤلدوك آؤررغه خسترله‌نب طورا - پیانیچ دن توغان بالا پیانیچ بولا یاکه عقل‌غه ضعیفراك بولا - آندی بالالار جماعت‌گه اوبشستواغه فایدالی بولمی‌لار - بلکه جماعت‌گه یوك وضررلی بولالار سلامت وفایدالی بالالار توغاسی اورنغه یالقاولق‌غه‌هم عیبلی اش‌لر اشلرگه‌خسترله نب توغا - من بوحال‌لرنی اوقوب بلکاچ اچماسگه عهد ووعده قیلوؤمده بیگراکده برکلندم - ایسرك ادمنی کورگاچ منم قلبم خاطرم همان بوزولا . من اول وقتده اویلی‌من موندی اچکوچی لرنك بوعیبن جابسارغه هیچ بردلیل یوق آلارنی بوطورده عیبسز کورستوردای هیچ بر واقعه یوق دیو - درواقع بوخلق‌نی اوچون اچه ؟ بعضسی خاطرینه اچلم‌دی - اول مجلس اوزی نیك اچه ؟ بعض برسی آرغانلقنی قوو اوچون‌دی - بعض

براؤلر

براۋلر طوگغان ایدم جلنو اوچون‌دی - کذاوکذا هر قایسی برصلتاو تابا - بس بو سبب‌لر بیك درستمو مثلا من اوزم مجلس خاطرینه اچه باشلادم - خوش! بو برلابد بولغان سبب بولدی مو؟ خیر بیك قبول بولورلق سبب!؟ آردم دیب اچو اوز اوزگنی آلداوغنه - آروجال ایتوبله‌گنه قوۋلا اچو بیگراکده آردرا - آرغان تن‌گه اچو آرغان آطنی چبرقی بله قۋالاۋ قبیلنداندر - درسته چبرقی بله صوقغاچ آرغان آطده بار حالی بله تارتورغه قوزغالا - لکن صوگندن آط بتونلای اولر - اولمه‌سه‌ده حالدن کوچدن شوندی طایارکه بیته‌سی یرگه بارب ایرشکاچ بتون تنی بله طارالوب یاتور اوزاق وقت یوری آلماسلق حالسزله نرحتاکه آشارغه‌ده حالی بولماس باری خسته کشی شکللی اچه‌سی گنه کلور - اما صالقونده جلنو صلتاوی بله اچو باری بر اوز اوزگنی طوپاس آلداوطوپاس صلتاواچوچی گاۋوطکه جلطغان صوماق‌طویولا لکن واقع‌ده آنك جلطوی یوق. ۋوطکه‌اچکاچ قان یول‌لاری‌کیگه‌یه هم آنك‌قان قویولا- قان قویولودن جلی‌لق سیزلکان بولا - قان‌نی قدر قویولسه (طاموردە یورسه) جلی‌لق کوب بولا - اما آنك ارتندان اوق تیزندن جلی‌لق بیگراکله بته تن بیك تیزندن صالقونایه - آراقی اچکانلکدن تن‌ده جلی‌لق کیمی - طوگغا نلقدن اچکان‌کشی ینه دن صالقونغه‌چغاقالسه‌اول‌کشی‌صالقونلقنی بیك سیزه - اچمه گان چاغنداغندن تیزراك طوگا - بو سببدنك ایسرکلرنك تنی تیزراك اوشی - هم اچمه‌گان کشی‌گا قاراغانده قاتب اولو واقعه‌لریده کوبره‌ك بولا.

اچوچی‌لرینه‌ده معیشت جهتندن بعض برکمسنه‌نك خصوصی واقعه‌سی اوچون یاکه بتون جماعت‌نك بره‌علوم خاص کونلری اوچون صلتاوی بله اچه‌لر - مثلا: طویده - بیره‌مده - اش‌گا اومه ایتکانده موندی واقعه‌لرده اچودیوانالق بولوی طوراطورسن بلکه بو وقتده شریعتنی تخفیف بولا - مثلا طویده - بو وقتده اچو اوشی‌مو؟ طوی شوندااین واقعه‌که اول وقتده خدانك امری بله رسول‌الله نك سنتی اوزه‌رینه یاگی‌عنه دنیاعه چغوچی ایکی یاشنی برین برینه قوشب بولارنك اوزون عمرارینی ومسعود الحال عمر سوره‌کلرینی تله‌ب دعا قیلور

وقتلر - آدم بالاسندن مقصود بولغان تناسل بولوب وبالالار توغدروب آنلارنی
کورکام تربیه‌لر بله اوستوروب اوزینه هم ملتداشلرینه فایدالقلی بولؤینی
امید ایتب تلاکلرده بولور وقتده مجاسنی ازبیرلر تالاشغان کتوگه اوشاتب اوز
دررغه عقلدن یازغانچه اچب جنلنورگه - دیوانه‌لر شکللی‌نی اوشاماغان حماقتلرنی
قیلب بی عقل حیوانلار درجه‌سینه ایرشرگه‌نی گه کیراك ؟ ! موند این واقعه‌لرده
ایسه اچماوگنه توکل بلکه چن انسانلقنی کورسترگه کیراك یاشلرگه عبرت اوچون
بومجلسده بیگرا کده روحانیت طرفنی وتقوالق جانبنی کورسترگه تیوش . اما
خلق بوطورده تیره‌ن اویلیسی کیلمی . قدیم زمانده خلق یارطی وحشی (دیکار)
بولغانلار - دین دیانت بلمه‌گان چاغنده قزلارنی خاتون ایتار اوچون اورلاب
قایتغاچ اورلاغانده بولوشوچی‌لار چیندن مبارکلرگه جیلوچی‌لار برگه‌له‌شب « بز
نیکی آلدردی بز جیگدك ! » دیب باغرشب یارطی حیوانلقدن بتون حیوانلقغه
ایرشکانچه اچگانلر - اول وقتده بو اشنی فی الجمله اوزلرینه کوره اوشاغان صوماقده
بولغان - اما حاضرگی زمانده قایچان دین اسلام بله مشرف بولغاچ - قرآنده ایسرتکچ
حرام دیب تورغاچ حتاکه برفرض قرآنده حرام ایتلمه‌گان صورتده اوز آلدینه
قباحتلکی سببلی مالغه جانغه تن گه ضرر کتورودن غیری جیبن قباحت اشلرنی
قیلدرغاچ مثلا آچوقا بارو قچقرش صوغش آچولانشو دوشمانلق لار شیکللی بار ناچار
اش شوندان بولا آندان غیری بار آقچانی اچب بتروب پالاچاغانلك آچ یالانغاچ قالؤینه
سبب بولا هم کوبوسی آچلقدن کییومی یوقلقدن صوؤق تییب آؤروب اوله اچکچی کشی
نلك بالاسی آیاغنه کییارگه بولمغاندن قار اوستونه یالان آیاق چغب اش بالاغه آیاقدن
صالقون تیز تیکانلکدن اوپکه سینه یوره کینه منب چاخوتکه‌غه صابشب اوله در ئبوده قتل
نفس توگل مو ؟ آدم اوتورو توکل مو ؟ چونکه کوزینکاچ آیاق کییومی کیراك
بولا شونی آلام دیب بازارغه چقسه‌ده اول آقچه‌نی اچب بتروب قایتا بالا بی
چاره نیشله‌سن قایدان اویوق آلسون اما طشغه ; چقمی طورر حال یوق - ینه
آندن یمانراغی بار اوله قالسه خیر دنیا جفاسندن قوتولا شهید بولوب کیته اما
اوستونه بولمغانلقدن مدرسه‌گه باروب اوقودن محروم قالادمان ایوده طورا آتاسی ایسروب
قایتب آناسن قیاغاننی بارجماغتنی قرغاننی کوروب اوسکانلکدن اول بالاغه هم ازبیر

بولور

بولورغه یول آچولا - بالانڭ یاش وقتی شکر مثاللی نتاك شکرگه صوطا مو زساڭ درحال سگه اوشانداق بالانگده کورگانی ایشتکانی کوگلده قالب ضور کشی اشله گان اش درستور دیب اویلاب اوسکانگه کوره اوسکاچ شول اشنی قیلا بیره - بو اچوشکللی قباحت اش مسلمانلار آراسندن توکل بارچه انسان آراسندن چغارلب طاشلانورغه تیوش ایدی .

ایسرتکچ اچوطویده بولغان شیکللی بالاغه اسم قوشغان مجلس لرده ده بولا - شولای ایتب قوتورشب بالاغه توفیق صوراب اچه لر - ایسانلك گا صاولقغه دیشب اچه لر - شولده تلاك تلاڤ ایمش - دعالری قبول بولغان بولسه کرك ایرته گوسن بارسی ده آخ واخ ایتب آورشب یاتالار - مونا ایسانلك! آنڭ ضرری بالاغه سرایة ایتمی حالی یوق موندی واقعه لرده اچکی لك گه توتولاچاق یگرمی بش تنکه آقچا بالالار اوقوتولاتورغان مکتب لرگه توتواب کتاب لار کاغز قارا آلوب بیرولسه خصوصا محتاج ویتیم بالالارنڭ اوقوڤینه اعانت ایتلسه نی کورکام اش بولور ایدی - طوی هم لذتلی کورکام اوطب ایکی یاشدن توغان بالالرنڭ عقللی توفیقلی بولوڤینه سبب بولور ایدی چونکه حق تعالی حضرتی اخلاص بله صوراغاننی بیرمی قالمیدر (ادعونی استجیب لکم) دیدی یعنی میندن دعا قیلب صوراغز قبول قیلورمن صوراغ نگزنی بیررمن دیدی . طوی ده نکاح خطبه سنده هم بالاغه اسم قوشغانده خدادن صوراب دعا قیلو بولسه ده صوگندن اچب جولرلنگاچ بال صاوتنه دگت صالغان قبیلندن بولا .

احتمال سین اچوچی یا که اچمه سا گده استفسار اوچون بحث تیلب ایتورسن . بزگه چه دنیاغه کلگان میلیونلر خلق عمر ایتکانلر اچکانلر میلیونلر همان عمر ایته لرده اچه لرده بیله بولغاچ بو اچکی الکده نیده بواسه بر تارتا تورغان نرسه بولورغه کیراك - اچبده عقل جویماسغه ممکن ایچ ترتیبسز اچسه كڤ وطکه نی غنه توگل صو اچبده اچڭ کو بار . سینڭ بوسو زگا شونی ایته من : اگرده عمرگه عبرت نظری بله قاری تورغان کمسنه ڤ وطکه اچارگه ایلاشسه البته اول کمسنه نڭ یوره گنگه نی ده بولسه بر ترتیبسزلك بار - آنی اوّلده صافلاب توراتورغان یاکورنی سبب بله بولسه ده یومشاغان بولورغه

کیراك - اول کمسه‌نكٔ اویی فکری آوشوچان بر آری بر بیری بولغان بولا - بو سی ایسرکلکنده‌یمان - لکن آندی کوگل طنچسزلغندنده قوتولو ممکن . یوقاریده ایتلگان قرآن سوزی اخلاص بله صوراغانغز بیرلور دیگان سوز راست سوزدر اوشانداق حدیثده ازله‌گز تابارسز » » ایشکنی قاقساغز آچلور » دیگان سوزلر بارچاسی راستدر - ایشوك اوزی آچلور دیب قاقمیچه کوتب تورماق عقلسزلقدر - بیله قیلب اچکولکدن قوتولو ایكٔ درستی وصراط مستقیم بو - اگرده قلبكٔ طنچسز . بولغانلقدن اچمه‌کچی بولساك آنكٔ برابرینه خفانی تاراتا کوگلنی آچاتورغان باشقه‌بر نرسه ازله - اورنكٔ‌نكٔ ذهنگنی قابلیتنگنی یوقغه ضایع ایتمه یر آستونا کومه - حق تعالی خزینه‌سنده ایسرتکچدن لذتلی‌راك حلال نعمت ایسرتکچ‌گا بیرلو روحانیة طرفی‌نكٔ ضعیفله نوی‌در - مقصود اصلی بولغان نرسه‌دن یعنی سعادت دنیا واخرادن قاچب هلاکه‌گا چابودر

شعر

یا الهی رحمت ایله بوضعیفوك بنده گا
قیل جوماردلق بوضعیف‌گا جان ایله عمر ایتمه‌گا
جان ایله عمر ایتونه‌در بلن وارمی نه‌در
مقصد اعظم نه‌دور یا روحانی اولمق نه‌در
جانلی قل‌لار آراسنده جانسز اوق یورمك نه‌در
یاکه قوش‌لار آراسنده بی جناح اوچماق نه‌در
حق تعالی یاراتدیسه بنده نی تن جان ایله
تن تله‌گان نرسه ایله جان نی جبر ایتمك نه‌در
عمر ایتوبده دنیاده سن قویماساكٔ بر علامت
قیامت کون دیورلر با ای سن احماق احماق

جان‌دن بو اورنده مراد پاك روح درکه عقل صاف وقتده بنده‌ده حاضردر اما اچه قالسه اول روح بیگلب شیطانی روح‌غنه قالور . درواقع موندی تنزلده عالم

عالم سفلی دن علیاغه ترقیسز عمر ایتوقلب که بیك قیین - ترقی ده امید بولمغاچ اوله رگا گنه اش قالا - بوحال عمر ایتو بله اویلاب قارارغه یالقاولانغان خلق نلگ اولوشی در برکیچك گنه خلاق فرض بولوب مقصودینه کامل ایروشه آلماسه بعضی کشی چیکدن طش قایغورا اوزی نلگ قایغوسن باصارغه دیکان بولوب ایسرتکچ آتلی آغوغه مراجعت قیلا اول ایسه قایغونی بیگرا کده آرطدرا بو کشی بو طرفدن اچکی لکنی آرطدرا شولای ایتب هلاکه جاغاسینه ایرشدره حالبوکه

آیقلق آدمنلگ چن دوستی در - آیقلق بله اویلاغاچ هرقایغودن

خلاص بولورغه توغری یول تابولا - بس سندن اوتنه

من توغانم بوسوزلرنی خاطرکدن چغارماسغه چونکه

مین سینلگ هروقتده خیرخواهك من -

بوسوزلرنی سیگا محبتمدن سویله دم

والسلام توغانك مسلم .